

Onderzoek toont meerwaarde aan van gezamenlijk lesprogramma

Leerkracht en jeugdhulpverlener samen voor de klas

Op 8 maart 2022 werden de resultaten gepresenteerd van het onderzoeksproject 'Samen praten en vooral samen doen' van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO). In drie deelprojecten is onderzocht hoe de samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulpverleners in de klas beter kan en wat dat oplevert. Combinatie Jeugdzorg en de Aloysius Stichting werkten mee aan het deelonderzoek Samenwerken aan Hechting, dat liep op de speciaal onderwijs scholen van de Aloysius Stichting: de Rungraaf in Eindhoven en de Widdonckschool en de Ortolaan in Heibloem. Op het terrein in Heibloem biedt Combinatie Jeugdzorg Intensieve dagbehandeling aan. *"We werken al heel lang samen, maar het samen voor de klas staan was nieuw voor ons. Dit onderzoek laat zien wat het effect is: leerkrachten en jeugdhulpverleners merken dat ze meer bereiken als ze de ruimte krijgen om zich met elkaar te verbinden en elkaars expertise te verkennen"*, vertelt Pieter Jansen, projectleider vanuit Combinatie Jeugdzorg.

Samenwerken aan veilige hechting

Het onderzoeksproject NRO bestond uit drie deelonderzoeken: Samenwerken aan Hechting, Samenwerken aan Respect (in voortgezet onderwijs en mbo) en Samenwerken aan Weerbaarheid (in primair onderwijs).

Combinatie Jeugdzorg en de Aloysius Stichting besloten zich in hun onderzoeksproject te richten op hechtingsproblematiek, omdat zowel de scholen als de behandelgroepen hier veel mee te maken krijgen. *"Leerlingen met een onveilige hechting hebben vaak onvoorspelbaarheid en onbetrouwbaarheid ervaren in hun leven. Ze hebben daardoor een sterke behoefte aan controle, eigenlijk willen ze het liefst dat de leerkracht continu beschikbaar is. Als de aandacht in de klas naar iemand anders gaat, nemen de onmacht en frustratie direct toe. Dat uit zich vaak in gedrag waar de leerkracht en de andere leerlingen last van hebben"*, geeft Pieter aan. Het is precies de reden waarom hij zich hard maakte voor deelname aan het project: *"Als het lukt om dat soort escalaties te verminderen, heeft de hele klas daar baat bij. Dan komen leerlingen sneller weer aan leren toe."*

Vertrouwen opbouwen en omgaan met stress

Binnen het onderzoeksproject werd het lesprogramma Bouwen aan Vertrouwen ontwikkeld, dat de leerkracht en de jeugdhulpverlener samen uitvoeren met de hele klas. In zeven lessen van 45 minuten werken ze aan het opbouwen van vertrouwen; zowel tussen leerlingen onderling, als tussen de leerling, leerkracht en jeugdhulpverlener. Er wordt ook veel aandacht besteed aan het omgaan met stress, zowel in de klas als daarbuiten. *"Voor de professionals betekent dit dat ze leerlingen met hechtingsproblemen rust en duidelijkheid moeten bieden, zodat hun stressniveau laag blijft"*, vertelt Pieter. *"Loopt de situatie toch uit de hand, dan is het de kunst om het gedrag een halt toe te roepen, zonder het kind af te wijzen: 'Ik wil niet dat je dit doet, maar ik ben er nog steeds voor je'. Door de relatie in stand te houden, kun je de leerling sneller kalmeren."*

Succes ervaren en talenten ontdekken

De leerlingen richtten zich tijdens de lessen op het herkennen van (oplopende) stress en het tijdig bijsturen van hun gedrag. *“Ze onderzochten wat hen helpt om te ontspannen en leerden ook van elkaar: wat doen anderen, hoe kunnen we elkaar helpen? Als het leerlingen lukt om na een escalatie toch open te blijven staan voor samenwerking, zijn dat mooie leermomenten. Zo legden de klasgenoten van een leerling tijdens een groepsgesprek uit waarom niemand naast hem wilde zitten: ze waren bang voor zijn onberekenbare gedrag. Voor die leerling was het belangrijk om dit te horen en ook een nieuwe kans te krijgen. Hij heeft nu een eigen plek in de klas en werkt onder supervisie in kleine stapjes steeds meer samen met anderen. Er zijn afspraken gemaakt over mogelijke escapes, als het toch dreigt mis te gaan. Zo bouwen ze met de hele klas succeservaringen op.”* Ook ouders/opvoeders worden bij de lessen betrokken, zij doen mee aan huiswerkopdrachten. Zo is er een oefening waarbij zij positieve eigenschappen van hun kind opschrijven, daar krijgt de leerling dan in de volgende les erkenning en aandacht voor. *“Die oefening heeft veel impact, want veel van deze kinderen hebben een laag zelfbeeld. Als ze weten wat hun talenten zijn, krijgen ze ook een idee van hun doelen en wensen. Zo’n oefening brengt alle leerlingen verder, ook als er geen hechtingsproblematiek speelt.”*

Gezamenlijk reflecteren loont

Elke les werd volgens een vast protocol geëvalueerd door de leerkracht en de jeugdhulpverlener. De bevindingen zijn positief, weet Pieter: *“Dat de leerkracht en de jeugdhulpverlener escalaties in de klas samen op kunnen vangen, maakt dat ze langer rustig blijven en minder snel repressief optreden. Dat heeft een gunstig effect op de sfeer in de klas. De cijfers toonden aan dat het sociaal-emotioneel welbevinden van de leerlingen tijdens het onderzoek stabiel bleef, dat is een opvallend goed resultaat in coronatijd. Op de vraag of er kinderen minder druk waren geworden door de lessen, antwoordde één leerling: ‘Ja en ik hoop dat ik er een van ben’.”*

Gebundelde krachten op school en in gezin

Door de hoge werkdruk was het wel lastiger dan gedacht om gezamenlijk interventies in de klas uit te voeren; niet iedereen voelde de ruimte om veel tijd in het project te steken. Door corona werden de lessen bovendien tot twee keer toe uitgesteld. *“Dat maakte het niet altijd makkelijk”,* erkent Pieter. *“Maar de reflectiemomenten tussen de leerkracht en jeugdhulpverlener zorgden wel voor een groeiend besef van onderlinge afhankelijkheid. Ze kregen beiden een realistischer beeld van hun eigen competenties en voelden zich samen juist beter in staat om om te gaan met de leerlingen én hun gezinnen. Door gebruik te maken van elkaars talent, onder schooltijd en erna, zorgen we voor optimale ontwikkelkansen voor alle betrokkenen.”*

Inbedden in basisondersteuning

Voor Pieter staat vast dat deze manier van werken de leerlingen, de leerkrachten en de hulpverleners veel brengt, en ingebed kan worden in de basisondersteuning op het reguliere basisonderwijs. *“Daar blijft nog veel onder de radar, dit lesprogramma kan sociaal-emotionele problemen sneller boven tafel krijgen. Ons onderzoek toont met gevalideerde data aan hoezeer het loont om daarin te investeren. Ik hoop dat de resultaten van het onderzoek hun plek gaan krijgen in de dagelijkse onderwijspraktijk.”*

Bron: Nieuwsbrief Combinatie Jeugdzorg (2022)